

Současné zemědělství, cukr a cukrová řepa – jak dál?

CURRENT AGRICULTURE, SUGAR AND SUGAR BEET – HOW TO PROCEED?

Je léto a letošní rok je vše, rozhodně ne nudný. Je plný různých překvapení. V posledních letech je to nejspíše trend. Na Ukrajině pokračuje nesmyslná válka a v evropském i českém agrárním sektoru se dějí věci, nad kterými každý člověk se zdravým rozumem kroučí nevěřičně hlavou. Pomínu přetlak komodit v Evropě vyplývající z pomoci Ukrajině. Podívám se na zemědělství a jeho problémy trochu obecněji. Zemědělství je možné z historického pohledu chápat jako formování vztahu mezi člověkem a přírodou. Zemědělec svou činností a prací přírodu měnil a využíval ke své potřebě uživit se. Půda byla obdělávána pro setí a pěstování různých plodin, ze kterých měl člověk užitek. Byl hlad, nebyl všeho dostatek. To se postupně začalo měnit. Člověk postupně zlepšoval svůj um, specializoval se, vzdělával se a systém zemědělství se vylepšoval. Skokový vývoj prodělalo zemědělství v minulém století. Dvě světové války v první polovině minulého století zdevastovaly Evropu. Maso, chléb, mléko, cukr – vše bylo na příděl. Rozvoj všech možných vědních disciplín a neskutečná píle našich poválečných předků nás však dovedla k dnešnímu evropskému blahobytu. Produkce v zemědělství a potravinářství se mnohokrát znásobila. Není to samozřejmě jen Evropa. Je to dnes celý tzv. vyspělý svět. Jídla je v tomto světě dostatek, nebo spíše nadbytek. Koncentrace populací lidí ve velkých městech se navýšila a stále rapidně navyšuje. Zdravý vztah většiny populace s přírodou a venkovem se zprůtrhal. Většinu lidí nové generace je tento vztah již velmi vzdálený a je omezený třeba na občasné výlety do přírody.



Venkov a lidé pracující v zemědělství musí s přírodou žít a udržitelně hospodařit. Slovo udržitelnost se dnes hodně zpopularizovalo. Zřejmě nově přišlo z nějakého místa, kde se někdo v dobré víře zamyslel. Nic nového, ale udržitelnost se dnes skloňuje ve všech pádech, audituje se, prokazuje se, certifikuje se... Netvrdím, že všichni zemědělci, zemědělské podniky, dělají vše správně na sto procent, tedy i tak, jak vyplývá ze slova udržitelnost. Ale dovolím si tvrdit, že většina farmářů a zemědělských podniků, které znám, nebo jsem měl tu čest potkat, se chová ke svěřeným statkům zodpovědně. Představují to malé procento z populace, které zůstalo v úzkém kontaktu s půdou a přírodou. Každý rok obdělávají pole, aby je oseli a dali tak obživu majoritní části populace. Ve vlastním zájmu chtějí provozovat hospodaření udržitelné. Zcela neudržitelná je však míra rostoucí byrokracie. Nová a nová nařízení, regulace, restrikce a výjimky na restrikce, audity, certifikace, notifikace, verifikace... doslova tisíce stránek dokumentů, které se chrlí v podobě, kterou není nikdo schopný obsáhnout. Aby se to vše zvládlo, počet úředníků, kontrolorů, auditorů a certifikačních autorit a dalších zúčastněných v tomto systému geometricky přibývá a ruku v ruce s tím souvisí navyšování nákladů nejen na zemědělskou produkci, ale také na udržení chodu celého, velmi robustního systému.

Podpory a dotace do zemědělství jsou samozřejmě nesmírně důležité, zejména z hlediska ochrany a zajištění soběstačnosti domácích trhů jednotlivých států. Ale nestává se tento systém v některých případech kontraproduktivní? Například novinka roku 2023, tzv. povinný úhor v rozsahu 4 % plochy z celkové výměry, vyčleněné jako neproduktivní půda. A za to se budou zemědělcům platit peníze z veřejného rozpočtu? Ale zemědělci o to nestojí... zcela určitě ne ti v produkčních oblastech. Povinné, plošné a umělé snížení výměry veškerých polí v České republice na max. 30hektarové celky – a záměry jsou ještě smělejší (10 ha). Tragédie pro produkční oblasti a negativní dopady i na cukrovou řepu nejen z hlediska agrotechnického, ale v některých případech i logistického. Erozní omezení jistě mají své místo při ochraně půdy, pokud se aplikují tam, kde je třeba. Nicméně loňský listopadový pokus o více než zdesetinásobení plochy (na téměř 700 tisíc hektarů!) s definicí různých stupňů erozní ohroženosti a zákazů zmobilizoval zemědělskou veřejnost a návrh byl našťastí přehodnocen. A do toho se přišlo na to, že krávy řihají metan, a to je třeba zpoplatnit a zregulovat! A klimatická změna – je to novinka? Poručíme větru dešti? Nebo změna klimatu probíhá kontinuálně tisíce a miliony

let s menšími nebo většími výkyvy? Kde to jsem? Je to sen? Nadprodukce v zemědělství ve vyspělé části světa znamenala léta relativně levné a dostupné potraviny. Záměry současné zemědělské politiky to chtějí zjevně změnit. Je to tedy koncepce? Jsou tady určitě jiná, extrémně důležitá témata, která je nutné řešit. Kam tedy kráčíme?

Letošní rok je také ve znamení zdražování potravin. V rámci veřejné diskuse se tedy hledá viník. Kdo za to může?! Kdo zdražil cukr, mléko nebo maso více? Zemědělci? Zpracovatelé? Obchodníci? ÚOHS to vše prověřuje. A do toho jsou do médií vypouštěny fundované názory různých odborníků i pseudoodborníků a zástupců nejrůznějších oborů, kdy každý hájí to své, občas v rámci zemědělsko-zpracovatelsko-obchodní vertikály plivne vedle, a každý má svůj kus pravdy. Nicméně celá problematika se jeví být tak složitá, až se v tom začínáme ztrácet. Na pozadí toho všeho je pár zásadních a již zmíněných faktorů, které růst cen potravin ovlivňují a budou ovlivňovat. Ekologizace zemědělství a výrob všeho druhu, tzv. dekarbonizace, povinnost nebo nutnost auditovaných certifikací dnes už i na poslední kus exkrementu, trend formátu dotací do zemědělství, zdražování emisních povolenek... To všechno je spojeno s ušlechtilými myšlenkami, jejichž realizace však něco stojí a ještě bude stát. Až se to zdá vlastně nakonec docela jednoduché. Zdražuje se vše, věci se dělají komplikovaněji, administrativně byrokratická zátěž dosahuje rekordní výše. Inflace je roztočena. Hlavním jmenovatelem zdražení potravin jsou zjevně ceny vstupů a v posledním roce to byly zejména ceny energií. Bez energie se neobejde nic, žádná výroba, žádná vynakládaná činnost. Cena energií zásadně ovlivňuje ceny úplně všech produktů, počínaje od nerostů, ropy a všech různých komodit až po výslednou cenu jakýchkoliv výrobků, služeb a realizovaných projektů. Problém měly zejména energeticky náročné provozy (např. slévárny ocele, sklárny, cukrovary, pekárny, líhně vajec, odchovny drůbeže atd.), ale i ti ostatní. Ceny energií jsou dané vývojem na trhu, můžeme zkoušet spekulovat, nakupovat dopředu nebo na spotu. Občas to vyjde a ušetříme, někdy zase ne. Pokud dojde k bezprecedentnímu dlouhodobému nárůstu ceny energií (jehož jsme byly svědky),

kde důvodem je nějaká krize, politický, nebo dokonce vojenský konflikt, těžko se s tím dá něco dělat a setrvačnost tohoto efektu je dlouhodobá. Reakce na trhu je neúprosná. Zásahy EU nebo členských států do cenotvorby energií jsou velmi diskutabilní, drahé nebo bezzubé a neefektivní. Dnes se energie dostávají do nižších cenových úrovní, ale už ne tam, kde jsme byli dlouho zvyklí. Do toho nám letos polostátní ČEZ oznámil, že z roku na rok více než zosminásobil čistý zisk na 80,7 miliard korun! Jako drobný akcionář mám obrovskou radost, jen mi ji trochu kazí windfall tax. A pořád se všichni diví, proč jsou potraviny tak drahé!

Pokud se týká pěstování cukrové řepy, zřejmě naposled máme v letošním roce moření osiva neonikotinoidy (NNI), a to přes veškeré argumenty o neškodnosti užití NNI v cukrové řepě vůči včelám. Rozhodnutí Evropského soudního dvora považujeme za politické, nikoliv odborné. Svaz pěstitelů cukrovky má naši plnou podporu, pokud i přes malou pravděpodobnost úspěchu podá v letošním roce opět žádost o výjimku. Je třeba sepsat znovu veškeré argumenty především proto, abychom se nenechali umlčet a stále poukazovali na nesmyslnost a neodbornost v otázce zákazu NNI i z hlediska dopadů na životní prostředí. Na komoditní radě Agrární komory ČR cukrovka – cukr, konané 6. 6. 2023, jsme se dozvěděli o dalším zákazu v oblasti herbicidů do cukrové řepy. Tentokrát je to triflusaluron-metyl, účinná látka v herbicidním přípravku Safari. EFSA jej označila za endokrinní disruptor. To tedy znamená jeho velmi blízký konec. Podobný stín se snáší nad phenmediphamem – dalším nepostradatelným herbicidem pro pěstování cukrové řepy. A to přinese velmi brzo velkou komplikaci, nebo spíše konec pro technologii pěstování cukrové řepy klasických odrůd. Vzhledem k pokračujícím zákazům v oblasti POR budeme čelit velkým problémům a výzvám, které budeme muset zvládnout a překonat.

Přesto, že se tato polemika jeví jako spíše kritická a negativní, jsem určitě životním optimistou. Věřím, že nakonec vše dobře dopadne. Přeji všem krásné léto a dobré výnosy cukrové řepy.

Karel Chalupný, Tereos TTD, a. s.